

Kiusaamisen vastainen ohjelma KVO13, varhaiskasvatus ja esiopetus

Kiusaaminen ilmiönä

Kiusaamiseen puuttuminen ja kiusaamisen ehkäisy ovat varhaiskasvatuksen keskeisiä velvoittavia tehtäviä. Varhaiskasvatuksessa lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä (Varhaiskasvatuslaki, 540/2018).

Kiusaamisesta on kyse silloin, kun lapsi joutuu yhden tai useamman lapsen tahallisen loukkaamisen, satuttamisen tai torjumisen kohteeksi. Kiusaamisen ominaispiirteitä ovat toistuvuus, tietoisuus ja vallankäyttö. Nämä piirteet erottavat sen esimerkiksi riitelystä ja yksittäisestä ristiriitailanteesta. Kiusaamistilanteeseen puuttuminen edellyttää erilaisia toimenpiteitä kuin yksittäiseen tapahtumaan puuttuminen.

Kiusaaminen vaikuttaa koko lapsiryhmään. Lapset ovat yleensä tietoisia siitä, keitä kiusataan ja ketkä kiusaavat. Ryhmän jokaisella jäsenellä katsotaan olevan oma roolinsa kiusaamistilanteissa. Kiusaajan ja kiusatun roolien lisäksi ryhmästä löytyy tyypillisesti kiusaajan apuri, kiusatun puolustaja, hiljaisia hyväksyjiä ja passiivisia sivustaseuraajia. On hyvä tiedostaa, että on tapauksia, jotka tapahtuvat muilta ryhmän jäseniltä piilossa.

Kiusaaminen on monimutkainen ilmiö. Roolit saattavat vaihtua ja eri osapuolet syyllistyä kiusaamisen eri muotoihin. Kiusaaminen on aina otettava vakavasti ja siihen on puututtava.

Kuvitukset: Lille Santanen

Kiusaamisen ennaltaehkäisy ja kiusaamisen tunnistaminen

1. Kohtaamme ja näemme lapsen myönteisesti päivittäin
2. Tuemme lapsiryhmän yhteisöllisyyttä läpi toimintavuoden
3. Opetamme ja harjoittelemme tunne- ja vuorovaikutustaitoja systemaattisesti
4. Keskustelemme kiusaamisen vastaisista toimista huoltajien kanssa
5. Kiusaamisen vastainen suunnitelma on osa varhaiskasvatus- ja esiopetusyksikön toimintasuunnitelmaa

Kiusaamiseen puuttuminen

6. Havainnoimme ja pysähdymme, kun huomaamme kiusaamista
7. Kiusaaminen koskettaa koko ryhmää
8. Olemme yhteydessä huoltajiin
9. Kirjaamme kiusaamistilanteet

Kiusaamisesta toipumisen tuki ja seuranta

10. Vahvistamme lapsiryhmän turvallisuutta
11. Toipumisen tuki on koko henkilöstön asia
12. Monialaisen tuen toteuttaminen
13. Kiusaamisen vastaista työtä arvioidaan yksilö-, ryhmä- ja yksikkötasolla

Kiusaamisen ennaltaehkäisy ja kiusaamisen tunnistaminen

1. Kohtaamme ja näemme lapsen myönteisesti päivittäin

- Henkilöstö on aktiivisesti läsnä lasten arjen tilanteissa ja erityisesti leikissä. Tämä ennaltaehkäisee kiusaamista.
- Lämmin ja kunnioittava vuorovaikutus luo pohjan ryhmän turvalliselle ilmapiirille.
- Sensitiivinen vuorovaikutus on tärkeää myös henkilöstön keskinäisessä vuorovaikutuksessa, jota lapset havainnoivat tarkasti.

2. Tuemme lapsiryhmän yhteisöllisyyttä läpi toimintavuoden

- Luomme ryhmäsäännöt toimintakauden alussa yhdessä lasten kanssa.
- Säännöt ovat näkyvillä kirjoitettuna ja kuvitettuna, joihin palataan pitkin toimintavuotta.
- Tuemme lasten ryhmäytymistä säännöllisesti, mikä vahvistaa yhteenkuuluvuuden tunnetta.
- Ryhmäytymishaasteissa voi tarvittaessa konsultoida erityisopettajaa tai esiopetuksen kuraattoria.

3. Opetamme ja harjoittelempa tunne- ja vuorovaikutustaitoja systemaattisesti

- Harjoittelempa tunne- ja vuorovaikutustaitoja leikin kautta ja arjen tilanteissa.
- Tuomme esiin ryhmäportfoliossa, miten ja miksi harjoittelempa näitä taitoja.
- Koulutuksilla ylläpidämpa opettajien sekä muiden ammattilaisten osaamista.
- Tunne- ja vuorovaikutustaitoja kehittäväp ohjelmat ovat tavoitteellisia ja tuloksellisia läpi toimintakauden käytettäessä. Esim. Fun Friends, Miniverso, Askeleittain, sekä Lapsen mieli, kieli ja kulttuuri (Mieli ry).

4. Keskustelempa kiusaamisen vastaisista toimista huoltajien kanssa

- Lapsen vasu- ja leops-keskusteluissa käsitellään huoltajien kanssa lapsen sosiaalista ympäristöä. Huoltajilta saadaan arvokasta tietoa lasten kokemuksista ja ajatuksista.
- Huoltajilla tulee olla tieto kiusaamisen vastaisista toimista ja miten KVO13 -ohjelmaa toteutetaan.
- Huoltajat otetaan mukaan kiusaamisen vastaiseen työhön esimerkiksi vanhempain-illassa.

5. Kiusaamisen vastainen suunnitelma on osa varhaiskasvatus- ja esiopetusyksikön toimintasuunnitelmaa

- Yksikkötasolla toimintasuunnitelmaan kirjataan, miten KVO13-ohjelma käsitellään työyhteisössä sekä yhdessä lasten ja huoltajien kanssa niin, että ohjelma toteutuu arjessa.

Kiusaamiseen puuttuminen

6. Havainnoimme ja pysähdymme, kun huomaamme kiusaamista

- Puutemme aina ja välittömästi.
Henkilöstön ja perheiden vakava suhtautuminen viestittää lapselle, ettei kiusaaminen ole hyväksyttävää.
- Osoitamme lapselle myötätuntoa ja autamme häntä sanoittamaan tilannetta.
- Kuulemme kaikkia asianomaisia myös silloin, kun tieto kiusaamisesta tulee huoltajalta.

7. Kiusaaminen koskettaa koko ryhmää

- Kiusaamiseen puuttumisessa ja kiusaamisen ehkäisyssä tuemme yksilöiden lisäksi koko ryhmää.
- Pysähdymme ja arvioimme ryhmän vuorovaikutussuhteita.

8. Olemme yhteydessä huoltajiin

- Käymme tapahtuneen läpi osallisten huoltajien kanssa.
- Sovimme, miten lasta tuetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.
- Tiedotamme ryhmäilmiöistä koko ryhmän huoltajia.

9. Kirjaamme kiusaamistilanteet

- Kun kiusaamista tapahtuu, tulee tilanteet käsitellä kaikkien osapuolten kanssa ja kirjata vasuun/leopsiin:
Mitä on tapahtunut? Miten tilanteeseen on puututtu?
Milloin huoltajille on kerrottu tapahtuneesta (pvm)?
Suunnitelma seurannasta ja toipumisen tuesta?
- Ryhmän pedagogisessa suunnitelmassa ja ryhmäportfoliossa kuvailemme, miten ryhmän kanssa käsitellään kiusaamista ja tunne- ja vuorovaikutustaitoja.

Kiusaamisesta toipumisen tuki ja seuranta

10. Vahvistamme lapsiryhmän turvallisuutta

- Tarkistamme tiimin kanssa, miten kiusaamisen ennaltaehkäisyyn keinot toimivat ryhmässä.
- Tiimissä sovimme, miten yhdessä seuraamme tilanteen kulkua ja miten puutumme kiusaamiseen.

11. Toipumisen tuki on koko henkilöstön asia

- Varmistamme, että lapsella on aina turvallinen aikuinen saatavilla.
- Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa kaikilla on yhteinen vastuu lasten turvallisuudesta.
- Koko henkilökunnan on tarpeellista tietää tapahtuneesta, jotta voidaan taata lasten turvallisuus ja hyvinvointi moniammatillisesti.

12. Monialaisen tuen toteuttaminen

- Jos kiusaaminen jatkuu toimenpiteistä huolimatta, tilanteen ratkaisemiseksi opettaja kokoaa erityisopettajan tuella yksilökohtaisen monialaisen asiantuntijaryhmän (huoltaja, erityisopettaja, esiopetuksen kuraattori/psykologi ja muut mahdolliset tahot).
- Päiväkodin johtaja varmistaa, että monialainen yhteistyö toteutuu.
- Esiopetuksessa on tärkeä konsultoida opiskeluhoollon kuraattoria varhaisessa vaiheessa, kun tarvitaan monialaista yhteistyötä.

13. Kiusaamisen vastaista työtä arvioidaan yksilö-, ryhmä- ja yksikkötasolla

- Arvioimme lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa sitä, miten lapsen kasvun, oppimisen, kehityksen ja tuen tarpeisiin on vastattu.
- Dokumentoimme ja arvioimme tunne- ja vuorovaikutustaitojen sekä leikkitaitojen harjoittelua ryhmäportfolioon yhdessä lasten kanssa.
- Toimintasuunnitelmaan ja ryhmän pedagogiseen suunnitelmaan kirjattujen tavoitteiden ja kriteereiden toteutumista arvioidaan yksikkö- ja ryhmätasolla.
- Toiminnan suunnittelua, kehittämistä ja päätöksentekoa johdetaan tiedon ohjaamana.

